

KUR'AN-I KERİM'İN BAZI ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr. Musa BİLGİZ*

Özet

Kur'an-ı Kerim, Cenab-ı Hakkın, Hz. Muhammed aracılığıyla insanlığa son kez seslenişidir. Hiç şüphesiz ki Kur'an'da genelde bütün insanlığı, özelde ise Müslümanları ilgilendiren hüküm, hikmet, emir, yasak, olay ve ibretler mevcuttur. Bilinen bir gerçek ki Kur'an'ı tarif eden onun niteliklerini belirten birçok isim ve sıfat vardır. Bu başlık altında Kur'an'ın bütün isim ve sıfatlarını değil, sadece birkaç tanesinden hareketle onun nasıl bir kitap olduğunu ayetler ışığında ele almaya gayret göstereceğiz. Bundaki temel hedefimiz, sahih bir Kur'an tasavvurunun oluşmasına katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, İsim, Sıfat, Özellik.

Some Characteristics of Quran

Abstract

The Holy Qur'an is the last calling of Allah (God) to humanity by mediation of St. Muhammed. No doubt that, in the Holy Qur'an, provision, wisdom, orders, restrictions, events and warnings concerning generally all humanity, especially Muslims are included. It is a known fact that there are a lot of names and adjectives describing and qualifying it. Under this title, we will endeavor to handle that how a book the Holy Qur'an is, in the light of verses moving from not all the names and adjectives of the Holy Qur'an but only a few of them. Our basic aim in this is to contribute to create a real (Sahih) Qur'an concept.

Key Words: The Holy Qur'an, Name, Adjective, Characteristic

---

* Erzurum Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

GİRİŞ

Kur'an, dünyaya gönderilmiş bir kitap olmakla birlikte hem dünyanın ve hem de ahiret hayatının temel rehberidir. O, hayatı bütün boyutlarıyla düzenlemek, anlamlı ve yaşanabilir kılmak için gönderilmiştir. Ondaki bütün emir ve yasaklar, bu dünya hayatı ile ilgilidir. Şu kadar var ki ahiretin mana, maksat ve muhtevası hakkında da bilgiler verir.

Kur'an, insanı her iki dünyada da mutluluğa kavuşturacak ilkeleri içermektedir. Bu bakımdan Kur'an'ın sağlıklı olarak anlaşılması, her şeyden önce hayati bir öneme sahiptir. Çünkü Kur'an-ı Kerim, anlaşılacak ve yaşanmak için indirilmiş ilahi vahyin son halkası yani Âlemlerin Rabbinin nihai seslenişidir.

Kur'an-ı Kerim, düşünme, inanma, amel yani bir hareket ve davranış kitabıdır. Kur'an okuyup anlaşılacak ve yaşam biçimi olarak hayata aksettirilmek üzere indirilmiş bir hayat kılavuzudur. Kur'an'ı doğru okumak, anlamak ve gereklerini yerine getirmek ilahi bir emirdir. Kur'an'ı yalnızca telaffuz etmek hatta anlamak da yeterli değildir. Asıl olan onun gereklerini yapmak, bizden istediklerini sosyal hayatımızda örnek alınacak düzeyde görünür ve yaşanılır kılmaktır.

Kur'an insanları zulmün, küfrün ve cehaletin karanlıklarından güzelin, adaletin ve hakikatin aydınlığına çıkarır. Müslüman, Allah'ın yarattığı güzellikleri Kur'an'la gören, Kur'an'la düşünen, Kur'an'la anlayan, varlığın ve yaratılışın sırlarına Kur'an ile bakan kişidir. İnsanlığın dertlerine de çare olmaları gereken Müslümanlar, günümüzde yeryüzünün en problemlili toplumlarından biri haline dönüşmüştür. Bunun nedeni, onların Kur'an'dan uzaklaşmalarıdır.

Kur'an'ın tanımladığı Müslüman, ilahi hakikatleri temsil edendir. İyinin, doğrunun, güzelin, adaletin, güzel ahlakın temsilcisidir. Müslümanlar başta batı olmak üzere birçok yabancı kültür karşısında sadece askeri, siyasi, eğitim ve ekonomik alanlarda değil, kimlik, kişilik, ahlaki değer ve bunların oluşturduğu gerçek kişilik ve kültürlerini de kaybettiler. Çünkü Müslümanların bakış açıları zamanla çok değişmiş, örf - adet, gelenek ve töreler öne çıkmış, hatta bunlar dinin asli unsurlarının yerini tutmuştur. Bunun nedeni, Kur'an'dan ve öngördüğü hayat anlayışından uzaklaşmalarıdır.

Bunun için kendimize şu soruları sormalıyız: Niyetlerimiz, düşüncelerimiz, söz ve davranışlarımız, ferdi ve ailevi hayatımız, iş ve sosyal münasebetlerimiz Kur'an'la ne

kadar uyumlu? Bir başka ifadeyle Kur'an, düşüncelerimizin, davranışlarımızın, muamelelerimizin ve hayatımızın neresinde? Biz Kur'an'la ne kadar bir iletişim ve etkileşim içerisindeyiz? Kur'an bir Müslümanın düşünce ve yaşayış hayatında, nasıl bir fonksiyon icra eder veya etmelidir? Bu çalışma, Kur'an tasavvurumuzun doğru oluşması için onun bazı niteliklerini konu edinerek kısmen de olsa bir katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1. İlahi Rahmet

Kur'an, dünyada ve ahirette kurtuluşun yolunu gösteren mükemmel bir rehber, apaçık bir mucizedir. Kur'an ayetleri, gönülleri ve hayatı aydınlatan deliller, varlık ve olayların hakikatini kavratın bir iç görüş ve bilinç, inanan bir toplum için de yol gösterici ve rahmet kaynağıdır.¹ Kur'an, insanların yüzyıllardan beri üzerinde ihtilaf ettikleri dinî, felsefî, hukukî, ahlâkî ve sosyal konularda mutlak hakikati ortaya koyarak insanlığı aydınlatmak için gönderilmiş bir kitaptır.²

Rabbimiz, ilahi rahmet olan vahyin aydınlık yolunu terk edip farklı görüş ve düşüncelere kapılanlara şu uyarıyı yapmaktadır: *“Öyleyse nereye gidiyorsunuz? Bu Kur'an ancak, tüm âlemler için bir öğüttür. Özellikle sizden doğru yolda gitmek isteyenler için”*.³ Kur'an, zalimlerin uğrayacağı feci akıbeti haber veren bir uyarıdır. Dosdoğru yolda cennete doğru ilerlemek isteyenler için bir hidayet ve rahmet kaynağıdır. O halde, dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Çünkü insanoğluna, doğruyu eğriden ayırt edebileceği Peygamber, kitap, duyu, duygu, akletme yeteneği ve seçme özgürlüğü bahşedilmiştir.

Kur'an ayetleri, tüm insanlık için doğruyu, güzeli gösteren aydınlatıcı delillerdir. Allah, peygamberleri aracılığıyla insanlara öğüt almaları için, bir hidayet rehberi ve yollarını aydınlatan bir nur olarak kitapları ve son kitap olarak da Kur'an'ı göndermiştir. Bu kitapların bir rahmet kaynağı olduğunu benimseyerek samimiyetle inananlar, dünya ve ahirette kurtuluşa ve mutluluğa ulaşacak bahtiyarlardır.⁴ Allah, kurumuş, çer çöp yığını haline gelerek ölmüş olan yeryüzüne, gökten yağdırdığı yağmurlarla nasıl yeniden hayat verip rengârenk çiçeklerle donatarak diriltiyorsa, imana susamış ölü

---

¹ A'raf 7/203

² Nahl 16/64

³ Tekvir 81/26-28

⁴ Casiye 45/20

kalplere de indirdiği Kur'an sayesinde yeniden hayat vermektedir.⁵ Yağmurun gelişi nasıl insanların maddi dünyası için bir lütuf ve rahmet ise vahy'in gelişi de insanın ruhî dünyası için bir rahmettir. Kur'an, ruhî ve ahlâkî yönden harap olmuş insan hayatını, ahlâkî mükemmellikler ve faziletlerle yeşerten bir rahmet pınarıdır.

2. Çok Önemli Haber

İnsanlık tarihinde hiçbir olay veya hiçbir haber, bu büyük ve önemli Kitab'ın geride bıraktığı izler gibi kalıcı etkiler bırakmamıştır. “*De ki o büyük bir haberdir ve siz buna rağmen ondan yüz çeviriyorsunuz*”.⁶ Bu ayette yer alan ve “büyük haber olarak anlam verdiğimiz *en-nebe*’ kelimesi, Kur'an anlamını ihtiva ettiği gibi Allah'ın varlığı ve birliğini, Hz. Muhammed'in Allah'tan vahiy alan bir uyarıcı olduğunu, ahiret ve orada vuku bulacak olayları da ifade etmektedir. Ayrıca dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de *en-nebe*’ kelimesinin çok önemli haber anlamının yanında faydalı ve şüphesiz ilim ifade eden büyük olay anlamının da bulunduğuudur. Konumuz Kur'an olduğu için biz, *en-Nebe*’ kelimesinin ifade ettiği anlamlardan sadece Kur'an konusuna değineceğiz. Buna göre ayetin ihtiva ettiği anlamı: “*De ki o Kur'an çok önemli, faydalı ve şüphesiz ilim ifade eden bir haberdir. Bütün bu özelliklerine rağmen siz hala o Kur'an'dan yüz çevirmeğe devam ediyorsunuz*” şeklinde düşünebiliriz.

Bu önemli haber, yeryüzünün çehresini değiştirmek, tarihin akışına yön vermek, bu dünya hayatı ile ahiret hayatının mahiyeti hakkında insanı doğru bilgilendirmektedir. Bu haber, insanlığın hem vicdanını hem de günlük hayatını etkisi altına almak ve bunları mutlak hakikate doğru yönlendirmek için gelmiştir. Bu kitap, kıyamete kadar her çağda okunup gündeme getirilmesi ve hayatın her alanına hükmetmesi gereken çok kıymetli bir mesajdır, ama Müslümanlar, bu çok önemli, faydalı ve mutlak ilim ifade eden bu muazzam mesaj hakkında kendilerine düşen görevlerin yeterince farkında olamıyorlar.

Peygamberimize nisbet edilen bir rivayette o şöyle demektedir: “*Muhakkak ki ileride kapkaranlık geceler misâli fitneler olacak!*”. “*Onlardan kurtuluşun yolu nedir, Ey Allah'ın Resûlü?*” denildi. Efendimiz şöyle buyurdu: “*Allah'ın kitabıyla! Onda sizden öncekilerin olayları, sizden sonrakilerin haberleri ve sizin de hükmünüz vardır. O, hak ile batılın arasını ayıran kesin bir çizgidir; şaka değildir. Her kim kibirlenerek*

⁵ Hadid 57/17

⁶ Sad 38/67-68

onu terk ederse Allah onu perişan eder. Her kim ondan başka hidayet ararsa Allah da onu saptırır. O Allah'ın kopmaz, sağlam ipidir. O, apaçık bir nurdur. O hikmetli bir hatırlatmadır. O dosdoğru yoldur. Arzu ve istekler, ona tutunursa sapmaz. Görüşler onun sayesinde karma karışık olmaz. Âlimler ona doymazlar. Onun çokça tekrar edilmesi bıkkınlık vermez. İnsanı hayrette bırakan yönleri tükenmez. Her kim onun ilmiyle ilim sahibi olursa ileri gider. Her kim onunla amel ederse mükâfat alır. Her kim onunla hükmederse adaletle hükmetmiş olur. Her kim ona tutunursa doğru yolu bulur".⁷

3. Kesin ve Şüphesiz Gerçek

Kur'an'ın içeriği hak olduğu gibi Allah'tan indirilişi de hakır.⁸ Yani Kur'an, Allah tarafından indirilmiş bir hakikattir. Eşsiz mucize olan Kur'an'ın, Allah tarafından indirildiğinin apaçık kanıtlarından biri şudur: Kur'an'ın, ifade ettiği hakikatlerin hiçbiri hakkında en küçük bir şüphe bulmak mümkün değildir. İnsanı dünyada ve ahirette kurtuluşa iletecek temel hayat prensiplerini ortaya koyan bu kitabın içinde, salim akıl ve sağduyunun kabul etmeyeceği, birbiri ile çelişen, insanı şüpheye düşürebilecek her hangi bir noksanlık, yanlışlık ve tutarsızlık yoktur. O, dünya ve ahiret hayatı için belirlediği bütün emir ve yasaklara samimiyetle inanıp saygı duyan ve isyandan kaçınanlar için baştan sona bir hidayet kaynağıdır. İnsanlık, kitap görmek veya kitap edinmek istiyorsa şunu bilmelidir ki Kur'an, bütün yönleriyle kitap denilmeğe layık yegâne kitaptır. Onda şüphe, eğrilik, tereddüt, çelişki ve tutarsızlık kabilinden şeylerin olmasını bir tarafa bırakın, şüphenin kırıntısı bile yoktur.⁹

Hatta Kur'an bu konuda o kadar kendisinden emindir ki inanmayanları veya onda çelişkilerin bulunabileceğini iddia edenleri, düşünüp araştırarak o iddialarını ortaya koymalarını ister. Çünkü o Allah'tan başkası tarafından indirilmiş olsaydı elbette onda birçok tutarsızlık ve çelişkiler bulacaklardı.¹⁰ İşte bu kitap, toplumun ve bireyin temel hayat prensiplerini çizerek onlara rehberlik eden yegâne hidayet kaynağıdır. Bütün insanlık gönlünü ona açarak ve içtenlikle okumalıdır.

Bu kitap, Allah'a karşı gelmekten sakınan, kötülük ve günahlardan uzak duran kimseler için bir kılavuzdur. Demek ki Kur'an'dan istifade edebilmenin birinci şartı,

⁷ Ebu Muhammed ed-Darimî, *Sunenu 'd-Darimî*, Daru'l-Kitabi'l-Arabî, Beyrut, 1.b. 1417, Fedailü'l-Kur'an, 1

⁸ En'am 6/114

⁹ Bakara 2/2; Kehf 18/1

¹⁰ Nisa 4/82

dürüst ve iyiniyetli olmaktır. Hakla bâtilı gözetmeyen, bencil ihtiras, arzu ve heveslerinin ardından giden veya kendisini inkâra şartlandırarak hakkı bile bile inatla reddedenler, Kur'an'la hidâyete ulaşamazlar. Şu hâlde, tüm insanlığa doğru yolu gösteren bu kitap, ancak iyiye ve doğruya ulaşmayı arzu edenleri hedefe ulaştıracaktır. Böyle kimseler, Kur'an'ın rehberliğinde iman ve ahlak eğitiminden geçerek hem güzel insan olurlar ve hem de hayatı güzelleştirirler.¹¹

Bu kitap, kendisine layık olan bir tarzda okunursa, bu sözlerin yüce Yaratıcıdan gelen hakikatin ta kendisi olduğu görülecektir.¹² Fakat bu kitap, kötülüğü, ahlaksızlığı tercih edenler için değil; her türlü fenalıktan titizlikle sakınan, doğruya ve güzelliğe ulaşmayı arzu eden takva sahipleri yani her hal ve şartta Allah'a saygılı olmaya gayret gösterenler için bir yol gösterici, bir hidayettir. *“Hiç kuşkusuz bu Kur'an, insanlığı en güzel, en doğru yola iletir ve gösterdiği yolda yürüyerek güzel, erdemli davranışlar ortaya koyan müminlere, kendilerini büyük bir mükâfatın beklediğini müjdeler”*.¹³

Cenâb-ı Hak, sıfatlarında eksikliklerden uzak olduğu gibi, O'nun kelamı olan Kur'an da noksanlıklardan uzaktır. Şöyle ki O, şiir, kehânet, zan ve tahmin kabilinden olmak şöyle dursun, ilme'l-yakîn ve ayne'l-yakînden de yüksek olarak hakka'l yakîndir.¹⁴ Yani Kur'an, sadece bir bilgi ve hidayet kaynağı değil, hakikatin bizzat kendisidir. Öyle bir hakikat ki insanın ya da diğer varlıkların hiç şüphesiz müşahede ve tecrübe ettikleri bir hakikat... *“Hakikaten işte bu Kur'an, hakku'l-yakîndir.”*¹⁵ Hakku'l-yakîn, kesin bir gerçek, en büyük gerçek ve en üstün doğru anlamına gelmektedir. Buna şüphesizlik halinin son derecesi yahut daha üstünde bir gerçek bulunmayan en yüksek mertebedeki gerçeklik denilir. Hakku'l-yakîn, şüphesizlik niteliğindeki ilim ve bizzat müşahede etmenin ötesinde, tahakkuk edip yaşanan hakikat demektir. Buna göre Kur'an, insanlığın tecrübe ederek yaşadığı veya yaşayacağı gerçekliklerden çok daha üstün, hiç şaşmayan bir gerçekliğe sahiptir.

Rabbimiz, bir ayette Kur'an'ın, *“Hikmet-i bâliğa”* yani sağlamlık, mükemmellik ve gayesini gerçekleştirmede en yüce mertebeye çıkmış hikmet olduğunu bildirmektedir.¹⁶ Yaşadığımız şu kâinât, bir hikmet kitabıdır. Kur'an ise, bu hikmetin iç

¹¹ Bakara 2/3

¹² Bakara, 2/147

¹³ İsrâ, 17/9

¹⁴ Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Eser Kitabevi, İst, 1971, 7/5346

¹⁵ Vakıa 56/95

¹⁶ Fussilet 41/41-42

yüzünü hatırlatmakta ve ikaz etmektedir. Akıl sahipleri, kâinâtı görmeli, Kur'an'ı tefekkür ve tezekkür ederek hikmete ermelidirler. Âlemi görmemek veya içinde boğulup kalmak, ondan Kur'an'a intikal edememek hikmete muhaliftir. Bir başka ayette ise Kur'an'ın “*hüccet-i baliğa*” olduğu ifade edilmektedir. Yani bu Kur'an, Allah katından gelen en üstün ve en mükemmel delildir.¹⁷ Kur'an, derin anlamlarla dolu, sağlıklı ve ahlâklı bir toplum düzeni sağlayan, inanılıp tatbik edildiğinde hedefe kesinlikle ulaştıran, sağlam bilgileri içeren ve en doğru hükümleri ihtiva eden bir hikmettir.¹⁸

Kur'an, insanın, dış âlemde olduğu kadar, kendi içinde de Allah'ın ayetlerini müşahede edeceğini, tecrübeleriyle bilgisini arttıracığını haber vermektedir. Hatta çağlar geçtikçe ve insanoğlu kendisini ve evreni daha yakından tanıdıkça Kur'an'ı daha iyi anlayacak ve onun insan ürünü bir kitap olamayacağını, gerçeğin ta kendisi olduğunu şüphesiz görecektir.¹⁹ İnsan kendi varlığından, üzüntüsünden, sevincinden, yiyip içmesinden, konuşmasından, şüphe edebilir mi? Elbette hayır. İnsanların kendi aralarında konuşması nasıl bir gerçek ise, konuşup konuşmadıkları konusunda nasıl ki görüş ayrılığına düşmüyorsa, aynen bunun gibi bu kutsal sözleri ihtiva eden Kur'an'ın tümü de gerçektir, kuşkusuzdur.²⁰ Kur'an'ın haber verdiği olaylar, sizin var oluşunuz, yiyip içmeniz, nefes almanız ve konuşmanız kadar gerçektir. Çünkü bu Kur'an, inananları sonsuz mutluluğa, inkâr edenleri de azaba götüren “*Kesin bilgidir yani mutlak hakikattir*“.²¹

4. Şerefli Kitap

Kur'an, çok faydalı ve feyizli bir kitaptır. O, inkârcıların iddia ettikleri gibi ne bir kâhin sözü, ne bir deli saçması, ne Allah'a yakıştırılmış bir uydurma, ne eski kuşaklardan kalma bir masal ve ne de şeytanlar tarafından getirilmiş bir mesajdır. Bütün bunlar ve bunlara benzer inkârcı iddiaları tümü ile asılsızdır. Bu kitap, yüce bir Kur'an'dır. Kaynağı bakımından yücedir, başlı başına yücedir, gösterdiği yolun yönü bakımından yücedir. Çünkü dünya ve ahirete dair birçok önemli ilmin esaslarını ihtivâ etmekte gayet güzel, hoş, yüceltmeye ve hürmete layık bir kitaptır. Bir hayat nizamını

---

¹⁷ En'âm 6/149

¹⁸ Kamer 54/5

¹⁹ Fussilet 41/53

²⁰ Zariyat 51/23

²¹ Hakka 69/51

tebliğ eden bu kitaptaki ilkeler, bir inanca dayalı ahlak, ibadet, muamelat esasları, medeniyet, kültür, ekonomi, adalet, barış ve savaş kanunlarını, kısaca hayatın tüm yönlerini kapsamaktadır.

Allah'ın ifadesiyle *"O, elbette değerli, şerefli bir Kur'an'dır"* (Vakıa 56/77). Şüphesiz bu kitap, kıyamete kadar her çağda okunup amel edilerek gündeme getirilmesi ve hayatın her alanına hükmetmesi gereken çok kıymetli bir mesajdır. Bu ayette Kur'an, *"mertebesi yüksek, değerli, şerefli ve yüce"* anlamlarına gelen kerîm sıfatıyla nitelenmiştir. Çünkü Allah, son kitap olması dolayısıyla onu bütün ilâhî kitaplardan mükemmel kılmış, gerçek dışı unsurların ona karışmasını önlemiş, onda yüksek ahlâk ilkelerine ve insan hayatı için çok önemli konulara yer vermiştir. Onu okuyanın, anlamaya ve yaşamaya gayret gösterenin değeri artar; o, gerçeğe ulaştıran kanıtlarla doludur, içerdiği hidayet, bilgi, açıklama ve hikmetlerle her türlü övgünün üzerinde bir kıymeti haizdir.

Kur'an, şerefli ve yüce bir kitap olduğu için onun hükümlerine gerçek anlamda inanıp onları sosyal hayatında da uygulayanları, dünyada da ahirette de yüceltir ve şerefendirir. Ancak ona değer vermeyerek arzu ve isteklerine uyarak onun ayetlerinden uzaklaşan ve onlardan yüz çevirip dinden çıkanlar ise alçaldıkça alçalır. Dünya menfaatlerine, hırs ve rahatına yönelip çeşitli günahlara kapılarak bu hayvani arzuların hırsına öyle yenik düşenler, sonunda bütün yüce olan şeyleri bir kenara iterek tüm aklî ve ahlakî terakki yeteneklerini boşa harcamış olurlar. Kur'an'da anlatılan bu insan tipi, haricî şartlar ne olursa olsun, daima aklıyla bedensel güdülerini arasındaki çatışmanın ve dolayısıyla içsel huzursuzluğun, hayalî korku ve kuruntuların kurbanı durumundadır. Bunun için de, inanmış bir kişinin inanç yoluyla eriştiği zihni berraklıktan, ruhi dengeden yoksundur.

Müslümanlar, geçmişte gönülleri ve ülkeleri fethederek kazandıkları bütün itibarların, şan ve şerefın aslında sadece Kur'an'a ait olduğunu idrak edebilselerdi bu gün onun rehberliğini terk ederek bu hale düşmezlerdi. Çünkü dünya ve ahiret saadetini elde etmek için uyulması gereken bütün kaideler, Kur'an'da yer aldığı gibi, bütün şeref ve itibar da ona uymakta yatmaktadır. Konuyla ilgili olarak Rabbimizin şu ayeti bu durumu açıklayıcı niteliktedir: *"Andolsun ki biz size kendisine uymakla şeref kazanacağımız bir kitap gönderdik. Neden hala aklınızı başınıza almazsınız!"*²² Bu

---

²² Enbiya 21/10

kitap, insan benliğini eğitip mükemmel bir toplum oluşturabilmek için ihtiyaç duyulan her türlü hikmet, öğüt, uyarı ve ibret derslerini içinde barındırmaktadır. Fakat insanlar, kendilerine onur, itibar ve yücelik kazandıracak olan bu uyarıcı kitaptan yine de yüz çeviriyorlar.²³

Rabbimiz, Yüce Kur'an'ı, en yüksek nitelikteki olumlu sıfatlarla vasıflandırıp, insan zihnine gelebilecek bütün olumsuz sıfatlardan da uzaklaştırıcı ifadeler kullanmaktadır. Nitekim “*Kaf, Şerefli Kur'an'a yemin olsun*”²⁴ ayeti, kitap türü içinde en yüksek değere sahip kitabın Kur'an olduğunu, ayrıca manasını bilip kendisiyle amel eden de şereflendiren şanlı Kur'an anlamındadır. Allah'ın şerefli Kur'an'a yemin etmesi, his, kalp ve vicdanlarda gerekli etkiyi göstermesi içindir. Bu yeminle Kur'an'ın büyüklüğü ve önemi iyice vurgulanmaktadır.

Bu ayet, Dünyada hiç bir kitabın Kur'an'la mukayese edilemeyeceğini ve onun seviyesine çıkamayacağını bildirmektedir. Kur'an, dili, muhtevası ve edebî yönü ile mucize olan en büyük kitaptır. O nazil olduğu zamanda da insanlar onun benzeri bir sözü söylemekten aciz kalmışlar, bugün de acizdirler. Hiç bir sözünün hiçbir devirde yanlış ve asılsız olduğu ispat edilememiştir, edilemez de. Yani insan onu ne kadar kendisine önder yapmaya çalışırsa, o kadar dünya ve ahiret iyilikleri elde eder. İnsanın Kur'an'a ihtiyaç duymayacağı veya ondan fayda temin etmenin son bulacağı bir zaman da yoktur. Çünkü Kur'an, insanların ıslahı için en yüce ve faydalı anlamları ihtiva eden bir kitaptır.

İnkârcılar, Kur'an hakkında, “O, sihirdir, beşer sözüdür, öncekilerin efsaneleridir” gibi asılsız iddialarla Kur'an'ın değer ve yüceliğini kabul etmemektedirler. Onların bu tür asılsız iddialarının aksine Yüce Rabbimiz, bu kitabın hükümlerinin kıyamete kadar her çağda geçerliliğini koruyan ve hayatın her alanına hükmetmesi gereken şanlı, şerefli, köklü, çok kıymetli bir mesaj olduğunu ifade etmek üzere “*Hayır. O, şerefli bir Kur'an'dır.*”²⁵ buyurmaktadır. Allah'ın sözünden daha yüce daha üstün ve daha köklü ne olabilir? İnkârcılar her ne kadar kabul etmeseler de Kur'an, varlık âleminde, kitaplar içinde şerefi, şanı en yüksek; üslubu hepsinden yüce, kapsadığı manalar yalan ve

---

²³ Mü'minun 23/71

²⁴ Kaf 50/1

²⁵ Buruc 85/21

töhmekten arınmış, dolayısıyla inanılarak okunup amel edilmesi gerekli olan yüksek şanlı bir kitaptır.²⁶

5. Kitapların En Mükemmeli

Allah'ın kitapları, O'nun sözlerinin harflere, satırlara dökülmüş şeklidir. Allah'ın söz ve kitaplarının tümü güzeldir. Ancak bunlar içinde Kur'an'ın apayrı bir yeri vardır. Çünkü *Kur'an, en güzel söz ve en mükemmel kitaptır*. Allah, sözlerin ve kitapların en güzeli olan bu Kur'an'ı kendi içinde tutarlı, ayetleri arasında müthiş bir ahenk ve uyum olan ve hakikati tüm yönleriyle ele alıp insanların anlaması için farklı üslup ve örneklerle tekrar tekrar açıklayan yüce bir kitap hâlinde indirmiştir.²⁷

İnsaf sahibi olan ve ön yargılardan uzak bir şekilde Kur'an'ı okuyan her kişi, Kur'an ayetlerinin, kendi içinde tutarlı, ayetleri arasında eşsiz bir ahenk ve uyum bulunduğunu ve hakikati tüm yönleriyle ele alıp tekrarlayan mükemmel bir kitap olduğunu hemen fark edecektir. Varlık âleminde ister ilahi ister beşeri kaynaklı olsun hiçbir kitap, Kur'an'ın yücelik ve üstünlüğüne ulaşamaz. Burada şu soru aklımıza gelebilir: Kur'an dışındaki ilahi kitapların tahrif olmadan önceki halleri yani asılları da Allah kaynaklı değil midir? Bu soruya vereceğimiz cevap, şüphesiz evet olacaktır. Şu kadar var ki ilahi mesajlar, insanlığın gelişim, bilgi ve anlayışlarıyla orantılı olarak gönderilmişlerdir. Kur'an, son kitap olarak, insanlığın gelişimine paralel olarak tekâmül etmiş bir kitaptır. Çünkü Kur'an, getirdiği mesajların ötesinde, kendinden önceki kitapların meyvelerini, hükümlerini, güzelliklerini de kendinde toplayan bir kitaptır. İşte bu yüzden Kur'an diğer kitaplardan farklılık gösterir.

Peygamberimiz, insanın sözleri ile Allah'ın sözleri arasındaki farklılığı belirtmek amacıyla "*Allah'ın sözlerinin diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın, yarattıklarına üstünlüğü gibidir*" buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir.²⁸ Çünkü "*Allah katında, O'nun sözünden daha yüce hiçbir söz yoktur. Kullar da Allah'ın sözünden daha sevimli hiçbir sözle O'na karşılık vermemişlerdir.*"²⁹

---

²⁶ Hicr 15/87

²⁷ Zümer 39/23

²⁸ Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut, 1968, Fedailü'l-Kur'an, 25

²⁹ Darimî, Fedailü'l-Kur'an, 5

Cabir b. Abdillâh'tan gelen bir rivayete göre, Allah Resulü (s.a.v) bir hutbesinde şöyle demiştir: “Sözlerin en doğrusu, Allah'ın Kitabı; yaşantı ve tavrın en güzeli ise Muhammed'in yaşantı ve tavrıdır ...”.³⁰

6. Gerçeği Hatırlatan

Kur'an'ın çok önemli isim ve sıfatlarından biri de hiç şüphesiz “ez-Zikr”dir. Allah'ın peygamberimize indirdiği şey, ayetlerin, vahiylerin toplamı olan Kur'an idi. Şu halde Kur'an, kendisine “ez-Zikr” demektir.³¹ Zikr kelimesi, ilahi hakikatleri hatırlatan ve hatırdan çıkarılmaması gereken anlamındadır. Kur'an, baştanbaşa bir öğüt, hatırlatma, insanlarla ilgili önemli hususları açıklayan ilâhî bir bildiri, hidayet ve rahmet kaynağıdır. O, aynı zamanda sürekli Allah'ı, ahireti, adaleti, ümmet birliğini, temel insani ve ahlaki değerleri hatırlatan ayetlerden meydana gelmektedir. Bu manada kalpler, ancak Kur'an ile huzur ve mutluluğa ulaşabilir.³² Zikirde en kestirme ve en erdirici yol, Kur'an'dır. O'nu okuyup üzerinde tefekküre dalmak, hayat kitabı edinmek en mükemmel zikirdir.

Kur'an, Allah'ın varlığını, emir ve yasaklarını hatırlatan, unutmamamız konusunda bize rehber olan bir kitap olduğu için zikirdir. O, Allah'ın teklifini, eşsizliğini, varlık ve yüceliğini bildirmekle kalmayıp, O'na karşı nasıl davranmamız gerektiğini de belirleyen bir hidayet sebebidir. “İşte bu (Kur'an), bizim indirdiğimiz bir zikirdir. Şimdi onu inkâr mı ediyorsunuz?”.³³ Kur'an, ayetlerini düşündükçe, tedebbür ve tezekkür arttıkça daha iyi kavranılan; idrak arttıkça gerçekliği ve açıkladığı hakikatleri bilinen, dolayısıyla insana hayrı devam eden mübarek bir kitap ve mükemmel bir öğüttür.

Allah'ı yegâne tapılacak varlık, O'nun gönderdiği ilahi mesajları ve Kur'an'ı da tabi olunması gereken bir hidayet rehberi olarak kabul etmeyip, bir takım varlıklara ibadet edenler, O'nun “zikr”ini unutanlardır.³⁴ Zikri unutmak, Allah'tan gafil olmak, O'na inanmamak ve vahiyle/Kur'an'la amel etmemektir. Yüce Allah, Kur'an'ın zikir olduğunu bildirmekle kalmamakta, ayrıca mutlak anlamda hayır ve rahmet kaynağı

³⁰ Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, en-Nesâî, *Sünenü'n-Nesâî*, El -Mektebetu't-Ticariye, Mısır 1930, İdeyn, 22

³¹ Hicr 15/9

³² Ra'd 13/28

³³ Enbiya 21/50

³⁴ Furkan 25/17-18

olan, insanlığın iyilik ve güzelliğini isteyen bu şerefli kitaba yemin de etmektedir. *"Zikir sahibi Kur'an'a yemin olsun ki"*.³⁵ Bu ayetteki "ez-Zikr", insanlar arasında yayılmış, şöhret bulmuş güzel hatıra, şeref, şan ve övünç sahibi, tezkîr yani uyarı nitelikli kitap demektir. Kur'an İnsanları eğitip mükemmel bir toplum oluşturabilmek için insanlığın ihtiyaç duyabileceği her türlü hikmet, öğüt, uyarı ve ibretleri içinde barındıran bir kitaptır.

Kur'an, her türlü ihtilaftan uzak, kendisinde hiçbir noksanlığın bulunmadığı muhkem yani sağlam ve şerefli bir kitaptır. Kur'an, öğüt almak ve tezekkür etmek isteyenler için öğüt kaynağıdır: *"Öyleyse sen, sana vahyedilen Kur'an'a sarıl. Şüphesiz ki sen doğru bir yol üzerindesin. Gerçekten o Kur'an, hem senin için, hem kavmin için bir zikirdir; yakında sorgulanacaksınız"*.³⁶ Bu ayetlerde de Kur'an'ın "zikr" olduğu açıkça belirtilmektedir. İnsanlardan bir kısmının Kur'an'ı kabul etmemesi, onun, Allah, peygamber ve mü'minler nezdindeki itibar ve şerefini düşürmez. Bilakis itibar ve şerefleri yok olanlar, Kur'an'ı kabul etmeyenlerdir. Kur'an, insanlık için bir rahmet kaynağı olduğu için, geçmiş ümmetlerin olaylarından ibrete vesile olacak kıssa ve haberleri, dinde ihtiyaç duyulan hususları, sayısız ibret tabloları şeklinde gözlerimizin önüne sererek ibret almamızı ister. Bu anlamda Peygamberimizden de *"Kur'an zikirdir. Binaenaleyh onu tezekkür ediniz"* hadisi rivayet edilmiştir.³⁷

Zikir kavramı, yüce kitabımızda öncelikli ve ağırlıklı olarak Kur'an anlamında kullanılmaktadır. Bu konuda birçok ayet mevcuttur. Kur'an'a dayalı olarak Allah'ı zikretmek; O'nun yüceliği ve azameti karşısında mü'mini şuurlandıran bilinçli bir eylemdir. Bu davranışın insan hayatındaki eseri; doğruluk, Allah yoluna uyma, kendisine ve başkasına kötülük veren şeyden kaçınma, hayatının her anında Allah'la olma şeklinde belirir. Çünkü Allah'ı zikir, olumlu davranışa iten aklî ve ruhî bir faaliyettir. Kur'an, bu konuda mü'minlere şöyle sesleniyor: *"O takvâ sahipleri, bir kötülük yaptıklarında, ya da kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı hatırlarına getirirler..."*.³⁸

³⁵ Sad 38/1

³⁶ Zuhruf 43/43-44

³⁷ İbn Ebi Şeybe, Muhammed, Tah. Kemal Yusuf el-Hut; el-Musannef Fil Ehadisi ve'l-Asar, Mektebetü'r-Rüşd, 1.baskı, 1409, 6/152, No: 30275

³⁸ Al-i İmrân 3/135

"O âlemler için bir zikirdir"³⁹ ayetinde yer alan "O" zamiri, Kur'an anlamına geldiği gibi Hz. Peygamber manasına da gelmektedir. Kur'an baştanbaşa uyarı ve öğütleri ihtiva eden bir kitap olarak zaten zikirdir. Ayetteki zikir kavramını, Hz. Peygamber olarak anlayanlara göre, onun şahsiyeti baştanbaşa zikir, nasihattir. Dolayısıyla ayet, her iki anlamı da ihtiva etmektedir. Zikir kavramının, "ilmi akılda tutmak" anlamını ele aldığımızda ayetin manası şu şekilde de düşünülebilir: "O (Kur'an), âlemler için (akılda tutulması, hatırlanması gereken) bir "ilim"dir ancak".

Kur'an, insanları bâtil inançlardan kurtarıp doğru inançlara yönelten, hak ve adaletle bağdaşmayan, insanlık onuruna yakışmayan tutum ve davranışlardan arındırıp temiz bir hayata, erdemli davranışlara kavuşturmayı amaçlayan bir kitaptır. Kur'an'a uyanlar, dünya ve ahiret şerefine ve nimetine erecekler, uymayanlar da sorumlu olacaklardır. Genel olarak Allah'ın tüm mesajlarına, özelde de Kur'an'a "ez-Zikir" denilmesi, vahyin, ilahi mesajların, insanlara sürekli Allah'ı hatırlatıcı hususları ihtiva etmelerindedir.

7. Gönüllerin Şifası

Kur'an'ın bir diğer isim ve sıfatı da Şifa'dır: "Ey insanlar! Şurası bir gerçek ki, size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdeki manevi hastalıklar için şifa ve aynı zamanda inananlar için rehber ve rahmet kaynağı olan Kur'an geldi".⁴⁰ İnsanlığın başına bir kâbus gibi çöken inkâr ve cehalet karanlığının şerrinden kurtulmak, ancak Kur'an'ı gerçek manada anlayıp yaşam rehberi kılmakla mümkündür. Gerek batıl ideolojilerle, gerek din adına uydurulan bid'at ve hurafelerle yıkıma uğratılan gönüllerin yeniden iman nuruyla aydınlanıp şifaya kavuşması, her türlü bağınazlık, cehalet ve hurafenin yegâne ilacı Kur'an'dır. Kur'an-ı Kerim, kalplerde bulunan her türlü bozuk fikir, bozuk ahlak ve batıl şeylere şifadır. Tarafsız ve karşılaştırmalı bir anlayışla bütün dinlerin kutsal kitaplarını inceleyenler, Kur'an'da bulunan güzel ahlak ilkelerini başka hiçbir kitapta bulamazlar. Dünyada bütün âlim ve filozofların kitaplarında insanlığın dünya ve ahiret mutluluğuna yönelik yazdıkları kanunların esası ve temeli Kur'an'ın insanlık için rahmet olan beyanlarında mevcuttur.

Kur'an'ın şifa oluşu, İslam Dünyası'nda yaygın olarak algılandığı biçimiyle biyolojik yani bedensel hastalıklara şifa olması değildir. Kur'an'ın şifa oluşu, ancak

³⁹ Sâd 38/87

⁴⁰ Yunus 10/57

yaşanması halinde kalplerdeki inanç, ibadet, muamele ve ahlak bozukluğundan kaynaklanan manevi hastalıklar içindir. Kur'an, toplum ve fertlerin kalplerindeki şirk, nifak, küfür, zulüm, adaletsizlik, merhametsizlik, vefasızlık, samimiyetsizlik, bilgisizlik, ahlaksızlık, kıskançlık, iffetsizlik, güvensizlik, yalancılık, riya, şüphe ve istikrarsızlık ve ahde vefasızlık gibi hastalıklarına şifadır. Yani, hakka, hakikate ve ahlakî güzelliklere, evrensel insani ve fitri değerlere ters düşen ne varsa hepsi için bir şifa, bir arınma vasıtasıdır. Kur'an, kalpleri diriltmek, gönülleri dolduran saçma şeylerden temizlemek, kalplere egemen olan kuşkudan kurtarmak, insanları hasta eden kötülüklerden, şaşkınlığa düşüren krizlerden uzaklaştırmak için gelen bir öğüt ve şifadır. Bu öğüt, kalplere iman ile beraber, şifa, afiyet, kesin inanç, güven ve huzur verir. Bu öğüt, imandan nasibini alanlar için hedefe ulaştırıcı yolun kılavuzudur. Sapıklık ve azaptan kurtaran bir rahmettir.⁴¹

Kur'an'daki şifa kelimesinin geçtiği ayetlere dikkat edilirse, onun hidayet ve rahmetle eş anlamda kullanıldığını görürüz.⁴² Bu şu demektir: İnsanlar, Kur'an'a yaklaşıp onu anlayarak yaşadıklarında hidayet ve şifaya ereceklerdir. Çünkü Kur'an'da, hikmet, korkutma, teşvik ve kalbin iyi olmasını sağlayacak ve ibret almayı gerektirecek güzel öğütler vardır. Kur'an'dan yüz çevirerek hem kendilerine ve hem de Allah'a haksızlık eden zalimler, kendi kendilerini aldatıp oyalayarak, “dünyevî haz ve zenginliklere” aşırı bağlılık göstererek vahyin gösterdiği doğru yolu bulma şansını elden geçirirler. Onlar bu anlayışlarını değiştirmedikleri sürece, mutlak gerçeklerin, değişmeyen ahlakî değerlerin varlığını kabul etmeyen ve sonuçta insani değer ve gerçekleri reddeden bir yokluk ve anlamsızlığın tutsağı olmaktan kurtulamazlar.

Allah'ın Hz. Muhammed'e vahyettiği ayetler, insan ruhunu okşayan, yürekleri sarsıp derinden etkileyen muhteşem güzelliğe sahip, tüm insanlığa yöneltilen bir uyarı ve toplumsal huzur için bir şifa niteliğindedir. Kur'an, insanları eğitip mükemmel bir toplum oluşturabilmek için ihtiyaç duyulabilecek her türlü hikmet ve ibret derslerini içerisinde barındıran bir kitaptır. Kur'an'ı efsun, muska, üfürük kitabına çevirmek, onu çığırından ve gönderiliş amacı olan hidayet kitabı olmaktan çıkarmaya dönüştürür.

Mü'minler, Allah'ın en büyük mucizesi olan Kur'an sayesinde akılları ve kalpleri huzura kavuşan kimselerdir. Onlar Kur'an'dan daha açık, daha ikna edici bir mucize olamayacağını bilen ve kalpleri ancak onunla tatmin bulup sükûnete kavuşanlardır.

⁴¹ Fussilet 41/44

⁴² İsra 17/81-82

Çünkü kalpler, ancak Allah'ın en büyük mucizesi olan bu Kur'an sayesinde şüphelerden arınır, inkâr ve nifak hastalıklarından, ruhsal çalkantılardan kurtulur ve gerçek anlamda mutluluk ve huzura kavuşabilir! Şu yeryüzünde, Allah'a yakınlıktan doğan huzurdan yoksun olandan daha bedbaht birisi olamaz.

Allah'ın "zikri", vahyi olan Kur'an'ı duyumsayan gönüller, varlık âleminde yalnız olmadıklarını bilir, daima O'nun yakınında ve himayesinde olduklarını hissederler. Bu duygu, kalbi bürüyen, onu dinlendiren, neşelendiren, yumuşatan, rahatlatan, kendini güvencede hissetmesini sağlayan ve esenlik bahşeden bir duygudur. Kalp, varlık âleminde tek başına, yapayalnız olmadığını anlar. Çünkü çevresindeki her şey himayesinde bulunduğu yüce Allah'ın eseridir.

Kur'an, her zaman ve herkes için düşündürücü aklî âyetler ve itikadî delilleri ihtiva etmektedir. Kur'an'ın düşünceye yaptığı telkinlerle Allah'ı zikretmeyen ve bununla tatmin bulamayan kalplerin, hiçbir âyet ve delille tatmin bulmasına imkân yoktur. Bunlar ebediyete kadar doyum ve tatminden yoksun kalacak ve acı içinde çırpınıp duracaklardır. Artık bunların kalbi, selim kalb değildir; kalb olmaktan çıkmıştır. Vicdan da vicdan olma özelliğini yitirmiştir, çürümüş ve bozulmuştur. Onun için Kur'an'ın düşündürücü âyetlerinden istifade edemezler. Allah'ın vahyi ile tatmin olmayanların gönülleri, anlamsız, geçici ve doyumsuz isteklere kapılmış kalmışlardır. Allah'ın gönderdiği Kur'an mucizesiyle doyuma ulaşmayan kalplerin, başka bir şeyle huzur, şifa ve doymasına imkân yoktur!⁴³

8. Hak ile Batılın Ölçüsü

Kur'an'ın önemli isim ve sıfatlarından biri de Furkan'dır. Furkân terimi, Kur'an'da, çoğunlukla vahyedilmiş metinlerden her hangi birini ve özellikle de Kur'an'ı tanımlamak için kullanılmaktadır.⁴⁴ Furkan, hakkı bâtıldan, doğruyu eğriden, hayrı şerden, iyiyi kötüden, helali haramdan en hikmetli ve en muazzam şekilde sağlam delillerle ayıran, sonuca bağlayan kitap, ölçü demektir. Sabah, nasıl gecenin karanlığını yırtarak ortalığı aydınlatmakta ise aynı şekilde Kur'an da batıl ve zulüm karanlıklarını yok ederek hakikati bütün yönleriyle ortaya koyan ilahi bir hayat ölçüsüdür.

Kur'an sadece hak ile batılın ne olduğunu belirleyen bir ölçü, bir delil değil; o aynı zamanda bir hüküm kaynağıdır. Kendisiyle insanlara hükmedilsin diye

⁴³ Rad 13/28

⁴⁴ Bakara 2/52; Enbiya 21/48; Furkan 25/1

gönderilmiştir. “*Sen onlara de ki: Hakikati apaçık ortaya koyan bu ilahî kelâmı size indiren O iken, [neyin doğru neyin yanlış olduğu konusundaki] hüküm için O'ndan başkasını mı arayacağım?*”.⁴⁵ Kur'an, belli bir topluluk ve belli bir zaman için değil, dün de bugün de her insan için gerekli kaideleri, prensipleri ve uygulanması gereken hükümleri ihtiva eder: “*İnsanlar arasında Allah'ın sana bildirdiği şekilde hükmetmen için Biz sana kitabı gerçeğin ta kendisi olarak indirdik. Artık hainlerin müdafaacısı (avukatı) olma*”.⁴⁶ Bu ayette, insanlar arasında meydana gelen anlaşmazlıklar karşısında Hz. Peygamber'in ve ümmetinin takınması gereken tavır, oynaması gereken rol ve uygulaması gereken muamele şekli açıklanmaktadır.

Bu ayet, Müslümanlara, kıyamete kadar uyacakları kaideleri, açıklamaktadır. Yani insanlar arasında itikadî veya amelî her çeşit anlaşmazlıkların halledilmesinde Allah'ın kitabını, hüküm kaynağı edinip, hak ve hakikatle, hakkıyla hükmetmek ve ayırım yapmadan herkese kazandığı hakkını vermek zorunludur. Rabbimiz, bütün Müslümanlara kavmiyet ve kabile tutkusunun adaleti engellememesi gerektiği öğretiyor. Bir kimsenin, haksız olduğu halde kendi grubundan bir kişiyi savunup, haklı olduğu halde karşı gruptan bir kimseyi suçlaması apaçık bir ihanettir. Zaten bu kitabın asıl iniş hikmeti, insanlar arasında hükmetmek ve hâkim olmak için, hakkı gösteren bir esas olmasıdır. Çünkü vahiy, hakka uygun, zorunlu bir ilimdir. Kur'an'ın rehberliğini kabul edenler, ona bu gözle bakar ve kabul ederler.

Allah, Kur'an'ı hüküm kaynağı olarak kabul etmeyenleri, “*Yoksa onlar Cahiliye devrinin hükmünü mü istiyorlar? Oysa kesin olarak bilen ve iman edenler için, Allah'tan daha güzel, daha doğru kim hüküm verebilir?*”.⁴⁷ Cahiliye kelimesi, İslâm'ı bir din, değer yargısı ve hüküm kaynağı olarak kabul etmeyen İslam dışı bütün din, inanç ve felsefi sistemleri kapsar. İslâm'ın yolu bütünüyle her gerçekliğin bilgisine sahip olan Allah'ın gönderdiği şüphesiz ilme dayanırken, İslâm'ın yolundan ayrılan ve ona karşı olan her yol cahiliyenin yoludur. Cahiliye, yaşama kurallarını sadece zan, beşeri arzular, karşılıklı çıkar ve taraf tutmaya dayanarak icat eden yani İslâm dışı yolların tümüdür. Bu yüzden ne zaman bu yollardan biri benimsense, bu zaman "cahiliye" zamanı olacaktır. Dolayısıyla, İlâhî bilgiyi değersiz gören, onun geçerliliğini kabul etmeyen tüm düşünce sistemleri, İslâm öncesi sistemler gibi cahilî düşünce olmaktan kurtulamaz.

⁴⁵ En'am 6/114

⁴⁶ Nisa 4/105

⁴⁷ Maide 5/50

Bu ayette geçen cahiliye kavramından, yalnızca Hz. Muhammed'den önceki tarihsel zaman değil, genelde, bütün kişisel ve toplumsal olguların yalnızca “yararlılık, taraf tutma, adalet, merhamet ve ahlaki değerlerden yoksunluk” açısından ele alındığı her türlü zaman, mekân ve durum kastedilmektedir.⁴⁸ Böyleleri her koşulda her durumda geçerliliğini koruyan ve her koşul ve durumda uygulanmak zorunda olan Allah'ın şeriatını reddederek O'nun ilahlığını inkâr etmiş olmalarına karşın, hâlâ nasıl "Müslümanlık" iddiasında bulunabilirler? Ayet, şu anlamı açıkça ifade etmektedir: Onlar, Allah'ın hükmünü hiç bir baskı olmaksızın, inkâr ederek ve keyfi olarak uygulamayarak İslâm dışı cahiliye döneminin hak hukuk tanımayan kanun ve hükümlerini mi hayata egemen kılmak istiyorlar? Hiç kimse, hiçbir sistem, insanlık vicdanını tatmin etme noktasında Allah'ın hükümlerinden daha gerçekçi ve güzel bir hüküm koyamaz.

9. Korunmuş Kitap

Kur'an, hem ilahi ve hem de beşeri koruma yoluyla kıyamete kadar her türlü tahrifat, karışıklık, eksiltme ve ilavelerden muhafaza edilmiş yeğane kitaptır. Hangi türden olursa olsun, bu kadar uzun bir süre benzer biçimde korunan başka bir kitap örneği yoktur. Allah, hem kendi katında belirlediği Levhi Mahfuz denilen her şeyin yazıldığı varlık sahifesinde korumuştur,⁴⁹ hem de ondan sonraki aşamalarda indirilmesinde, indirdiği kişinin gönlünde ve daha sonrasında her türlü müdahaleden muhafaza etmiştir. Bu yüzden cinlerin, şeytanların ona ulaşması, ona batıl unsurlar katması mümkün değildir. Bu kitap, hiç bozulmadan ve hiçbir değişikliğe maruz kalmadan, Levh-i Mahfuz'daki asli şekliyle Muhammed'in kalbine indirilmiştir. Çünkü ona, tertemiz meleklerden başkası dokunamaz. Cebrail, onu Levh-i Mahfuz'dan Peygamberin kalbine indirirken, Allah hiçbir cinin, şeytanın ve benzeri şerli yaratığın Kur'an'a müdahale etmesine, ona bir şey katmasına ve ondan bir şey eksiltmesine izin vermez. Dolayısıyla, Kur'an'ı şeytanlar, cinler indirmiş değildir. O doğrudan doğruya âlemlerin Rabb'i tarafından gönderilmiştir. Bizzat Allah tarafından korunan bu kitap, bir tek harfi bile değiştirilmeden Peygambere nazil olmuş ve öylece insanlığa tebliğ

⁴⁸ Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı (Meal-Tefsir)*, çev., Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul 1996, 1/201

⁴⁹ Vakıa 56/78; Buruc 85/22

edilmiştir.⁵⁰ Buna ilahi koruma denilmektedir. Bir de beşeri koruma vardır. Bu koruma da bir kaç şekilde gerçekleşmiştir:

a-Hz. Peygamber, kendisine indirilen vahiyleri, vahiy katiplerine yazdırıyordu. O hangi ayetin nereye yazılacağını da belirliyordu.

b-Hz. Peygamber ve vahiy katipleri ezberliyordu. Sahabe arasında Kur'an'ın tamamını ezberleyenler olduğu gibi birkaç sûreyi veya daha fazlasını ezberleyenler de mevcuttu.

c-Vahiy katiplerinin dışındaki sahabeler ve sonradan gelen Müslümanlar da hem yazıyla ve hem de ezber yoluyla Kur'an'ı muhafaza ediyorlardı. Bunlara lafzi koruma denir.

d-Müslümanların Kur'an hükümlerine uyup, gereğince amel ederek korumaları da manevi koruma olarak değerlendirilebilir.

Kur'an'ın ilk nüshalarıyla, İslâm tarihi boyunca ve bugün dünyanın her tarafında okunan Kur'an nüshaları arasında her hangi bir farklılık bulmak mümkün değildir. Rabbimiz, inkârcıların Kur'an'ın ilahi kaynaklı olmadığına yönelik iddialarına karşı, *“Kesin olarak bilirsiniz ki bu Zikr'i/Kur'an'ı kuşkusuz biz indirdik ve onu mutlaka koruyan da yine biziz”*⁵¹ ayeti ile onların bu türlü düşüncelerini açıkça reddetmektedir. Kur'an kaynağı, gönderiliş yolu ve içeriği yönünden insan, cin ve şeytan şerrinden korunmuştur. Allah, Kur'an'ın aslını, fazlalık veya noksanlıktan, bozma ve değiştirme gibi onun gerçekliğine zarar verecek hususlardan muhafaza etmeyi üzerine almış ve bunu garanti etmiştir. Böylesi bir korunma, kendisinden sonra hiçbir kitabın gelmeyeceği için Kur'an'a özgü kılınıp başka hiçbir kitaba nasip olmamıştır. İslam düşmanlarının, Kur'an'ı değiştirmek ve bozmak üzere geçmişte ve günümüzde bitmeyen arzuları ve hırsları bulunduğu halde, bu kitabın her yönden tahriften korunmuş olması en büyük mucizelerdendir. Kur'an'ın 1400 seneyi aşkın bir zamandan beri korunmuş olması, bunun geleceğe yönelik üstün bir mucize olduğunun ispatıdır. Bütün kâinat, bu gayb haberinin gerçekleştiğine geçmişte ve günümüzde şahit olduğu gibi gelecekte de şahit olacaktır.

Önceki kutsal kitapların mâruz kaldığı ve genellikle tahrif terimiyle ifade edilen eksilme, değişme, bozulma, kaybolma gibi haller, Kur'an'ın başına gelmeyecektir. Kur'an, Peygamber'e geldiği şekliyle kıyamete kadar varlığını ve orijinalitesini

⁵⁰ Vakıa 56/79-80

⁵¹ Hicr 15/9

koruyacaktır. Çünkü Kur'an'ı resulüne indiren Allah, onu koruyacağını da vaad etmiştir ve O'nun va'di haktır, kesindir. Peygamber'e indirildiği günden bugüne kadar bütün Müslümanlar, Kur'an'ı korumayı en kutsal görev bilmişler; hem ezberleyip hem de yazıya geçirerek aslî şekliyle bugüne aktarılmasını sağlamışlardır. Söz konusu ayetin "...ve onu mutlaka koruyacak olan da yine biziz" kısmında, korunacağı bildirilenin, Hz. Peygamber olduğuna dair görüşler de vardır. Hz. Peygamber'in korunması, dolaylı olarak vahyin de korunması anlamını içerdiğinden her iki yorumu birleştirmek mümkündür.

Bu kitap, insanların ayrılığa düştükleri konularda aralarında adaletle hükmetmesi ve Allah'ın hâkimiyetini ve ilâhlığını temsil için indirilmiştir. Sonra bu kitap, bir bütün olarak tüm hayat düzeninin dayanacağı temel ilkeleri içerir bir şekilde ayrıntılı olarak indirilmiştir. *"Rabbinin sözleri (yani Kur'an ayetleri), hem doğruluk hem de adalet bakımından en mükemmel bir şekilde tamamlanmıştır. Zira hiçbir güç, O'nun sözlerini bozup değiştiremeyecektir"*.⁵² Aklını kullanan her insan, bu kitabın yalnızca doğruları dile getirdiğini ve ortaya koyduğu hayat tarzının, insanlığın kurtuluşunu adaletle sağlayacak tek çözüm yolu olduğunu görecektir. Kur'an, kelimelerinin edebi oluşuyla, anlamının açıklığıyla, verdiği haberlerin doğruluğuyla, hükümlerinde mutlak adaleti sağlamasıyla, hiçbir kitabın ulaşamayacağı bir zirvededir. Kur'an, haberleri, müjde ve tehditleri yönüyle tamamen doğrudur, gerçeğin kendisidir; yalandan, şüpheden uzaktır; kanunları ve hükümleri yönüyle de tamamen adalettir, doğruluğun kendisidir, zulümden, eğrilikten uzaktır. Hiç bir kimse O'nun kelimelerinin ne aynısını yapabilir ve ne de ondan daha doğrusunu ve daha adaletlisini ifade edebilir. Söz, O'nun sözü; kanun, O'nun kanunu; kitap, O'nun kitabı; hüküm, O'nun hükmüdür. Hiçbir kimse onlardan daha doğru ve daha adil söz söylemeye veya onların benzerini ortaya koymaya güç yetiremez. Bu ayette, Allah kelâmı olan Kur'an'ın dört temel niteliği çok açık ve kesin ifadelerle belirtilmiştir. Bu nitelikler: Tam ve mükemmel oluşu, doğru ve gerçek oluşu, âdil oluşu, değiştirilemez ve tahrif edilemez oluşudur. Çünkü Allah'tan daha doğru sözlü hiçbir kimse yoktur ve olamaz.⁵³

Allah'ın bu Kur'an'da ifade ettiği varlık, evren ve insan hayatı için takdir buyurduğu hükümleri, hatta bir ayetini veya bir kelimesini hiçbir gücün değiştirme, kısmen veya tamamen yürürlükten kaldırma veya geçersiz kılma hakkı ve yetkisi

⁵² En'am 6/115

⁵³ Nisa 4/122

yoktur. Kur'an-ı Kerim'in ayetleri nazil olduğunda Müşriklerin ve Ehl-i Kitab'ın bazıları Kur'an'ın değiştirilmesini istemiş, ancak onların bu istekleri Allah tarafından reddedilmiştir. Hatta peygamber bile bu yetkiye yani değiştirme veya bazı ayetleri iptal etme hakkına sahip değildir.⁵⁴ Çünkü Allah'ın kitabı Kur'an tamamlanmıştır; artık onun hükümlerini, lafızlarını, mana ve maksadını sınırlamak, iptal etmek, yürürlükten kaldırmak veya belli bir zaman ve topluma özgü kılmak mümkün değildir. Şu kadar var ki Kur'an geçmiş kitaplardaki bazı uygulamaları yürürlükten kaldırmıştır. Yani yürürlükten kaldırılan, Kur'an hükümleri değil, geçmiş şeriatların bazı hükümleridir. Beşeri bir takım rivayet, ictehad veya varsayımlarla Kur'an ayetleri iptal edilemez.

Unutulmamalıdır ki Kur'an, bütün âyetleriyle Kıyamet'e kadar değişmez bir niteliğe sahiptir. İctihad, Kur'an'ın tefekkür, tedebbür ve akletmeye yönelik konularında olur ki zaten bu konuda da o, bizi teşvik etmektedir. Biz Allah'ın dediğini yani Kur'an'ın değiştirilemez oluşunu hiçbir tereddüt göstermeden kabul etmek zorundayız. Çünkü *"Bu öyle bir kitaptır ki, bizzat her şeyi hikmetle yapan ve her şeyden hakkıyla haberdar olan Allah tarafından âyetleri muhkem kılınmış, sonra tafsil edilmiştir"*.⁵⁵ Kur'an'ın her bir âyeti, Allah tarafından, her türlü şüphe, çelişki, yanlışlık, değişme ve hükümleri geçersizlikten bütünüyle uzak ve bozulmaya karşı özenle korunmuştur. Ayetler, mükemmel bir ölçü ve ahenk içinde ve gayet sağlam bir şekilde düzenlenerek muhkem kılınmış ve her akıl sahibinin anlayıp ibret alabileceği biçimde açık ve anlaşılırdır. Bu kitapta neyin hakikat neyin hurafe ve batıl olduğu, Allah tarafından şüpheye yer bırakılmadan zikredilmiştir. Allah'ın ayetlerini, bilerek veya bilmeden inkâr ve iptal ederek akılları sıra etkisiz bırakmak için çabalayıp duranlar ise, cehennemlik olanların ta kendileridir.⁵⁶ Bu kitabı, her yönüyle sağlam, tüm ayetleriyle yürürlükte olarak kabul etmek bir iman meselesidir. Aksi bir durum, *"Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?"*⁵⁷ ayetinin ifade ettiği anlam olur.

---

⁵⁴ Yunus 10/15-17

⁵⁵ Hud 11/1

⁵⁶ Hac 22/51

⁵⁷ Bakara 2/95

10. Açık ve Açıklayıcı Kitap

Kur'an'ın en önemli ve unutulmaması gereken niteliklerinden biri de onun özünde açık, seçik, aydınlık, açıklayıcı ve anlaşılır oluşudur. Kur'an'ın dili ve ifadesi gayet güzel, maksadını ve ne olduğunu ifade etmeye kendisi yeterli olan bir kitaptır. Kur'an, insanoğluna gerekli olan esasları oldukça tafsilatlı bir şekilde, her yönüyle açıklayan "Mübin" bir kitaptır: "*Elif-Lâm-Râ. Bunlar, doğruyu/gerçeği apaçık gösteren, kendisi de açık olan kitabın ayetleridir*".⁵⁸ Kur'an, bütün insanları ve cinleri etkileyici ve apaçık ifadeleriyle aciz bırakmış, Allah tarafından mucize olarak nazil olmuştur. Hükümler ve ilkeler, görünen ve görünmeyen âlemlere ait gizlilikler, gaybe ait haberler, kıssalar, öğüt ve ibretler gibi, dinin temellerini açıklayandır. Hakkı batıldan, hayrı şerden, doğruyu eğriden, güzeli çirkinden ayırt eden bir kitaptır. O, dilin ifade güzelliği, beyan gücü bakımından da gayet açık bir kitaptır: "*İşte bu Kur'an, bütün insanlar için hak ve hakikati açıkça bildiren bir ilahi kelim, Allah'a itaatsizlikten sakınanlar için de bir rehber ve öğüttür*".⁵⁹

"*Bu Kur'an, Rahmân ve Rahîm olan Allah'tan indirilmedir. Bu, bilen bir toplum için Arapça bir Kur'an olarak âyetleri genişçe açıklanmış bir kitaptır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilmiştir. Fakat onların çoğu yüz çevirmiştir. Artık onlar işitmezler*".⁶⁰ Bu kitabın indirilişi, sadece kendisine inanıp uyanlar için değil, bütün canlılar için bir rahmet kaynağıdır. Çünkü bu kitap, her varlık için iyilik kaynağı olan bir sistem koymuş, bir hareket metodu belirlemiştir. İnsanlığın hayatını, düşüncesini, kavrayışını, hareket tarzını etkilemiştir. Bu etkinliği sadece kendisine inananlarla sınırlı kalmamıştır. Tam tersine bu etkinliği, indiği günden itibaren evrensel ve sürekli olmuştur. İnsaf ve dikkatle insanlık tarihini inceleyenler, insanı tüm yönleriyle kapsayan bu gerçeği kavrar ve kesinlikle kabul ederler. Amaç ve hedeflere, çeşitli hareket ve akıllara, çevre ve çağlara, psikolojik durum ve ruhların değişik ihtiyaçlarına uygun olarak ama tutarlı ve yerinde bir tarzda ayetleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Bu kitabın en belirgin özelliği, ayetlerinin, "bilen bir toplum için" yani bilme, öğrenme ve ayırt etme yeteneğine sahip bir toplum için tafsilatlı bir biçimde açıklanmış olmasıdır.

---

⁵⁸ Yusuf 12/1

⁵⁹ Al-i İmran 3/138

⁶⁰ Fussilet 41/2-4

Yüce Allah, insanların iman etmeleri için Kur'an'da bütün ibret verici, aydınlatıcı örnekleri sergilemiştir. Ama o inkârcılar, Kur'an'ın mucizevi ufuklarına açılmaktan uzak durdular ve kavrayamadılar. *“Bu Kur'an'da Biz her türlü mânayı, insanlar için çeşitli tarzlarda tekrar tekrar açıkladık. Ama insanların çoğu inkârcılıkta ısrar ettiler”*.⁶¹ Allah, Kur'an ayetlerini her türlü şüpheden uzak bir kesinlikte, her bir ayeti açık belgelerden ibaret olan deliller halinde indirmiştir. *“İşte Biz Kur'an'ı, böyle açık âyetler halinde indirdik. Gerçek şu ki Allah, dilediği kimseyi doğru yola iletir”*.⁶² Kalplerini bu Kur'an'ın mesajını algılayacak şekilde açık tutanlar, o delillerle yollarını bulurlar. Allah, insanları mahşer gününde kavimlerine, ırklarına, atalarına, soy ve kültürlerine göre değil, gönderdiği ayetlere karşı gösterilen tavra ve ortaya koyulan davranışlara göre değerlendirecektir. Çünkü dünyada yaşarken elde edemediğimiz bir değeri, ilahi merhamet olmadığı sürece, ahirette kazanma imkânımız yoktur.

Kur'an, insanın dünya ve âhirette kurtuluşu için en mükemmel inanç sistemini ortaya koyarak hakikati gözler önüne seren bir kitaptır: *“Bu Kur'an'da Biz her türlü mânayı, insanlar için çeşitli tarzlarda tekrar tekrar açıkladık. Ama insanların çoğu inkârcılıkta ısrar ettiler. “Hak ve hakikati açıkça ortaya koyan bu kitaba/Kur'an'a yemin olsun ki biz onu uğurlu ve bereketli bir gecede [Kadir gecesinde] indirmeye başladık. Çünkü biz öteden beri insanları uyarmaktayız “*.⁶³ Rabbimiz Kur'an'a yemin etmekle, aslında hem yemin eden varlığa yani kendine ve hem de yemin ettiği şeye dikkatlerimizi çekmektedir. Bunun temel gayesi, insanlığı derin uykusundan, görmezlikten ve duymazlıktan geldiği tavırlarından uyarmaktır. Adeta Cenab-ı Hak şunu söylemektedir: Gözünüzü, kulağınızı ve kalbinizi dört açın da yemin edene de yemin ettiği kitaba da bütün benliğinizle yönelin ve bu kitabın kıymetini iyice bilin. Kur'an, kıyamete kadar, insanları hidayet eden nurlu bir kaynak olduğu için onun indiği ilk geceye de mübarek gece denmiştir.

11. Kolaylaştırılmış Kitap

Kur'an, ısrarla kendisinin bütün insanlar ve inananlar için “kolaylaştırılmış” bir kitap olduğunu söyleyip dururken O'nun “zorlaştırılmış”, “kapalı”, “şifrelerle dolu” veya “sadece bazı uzmanların çözüp anlayabileceği” bir kitap olduğunu söylemek, ya

---

⁶¹ İsra 17/89

⁶² Hac 22/16

⁶³ Duhan 44/2-3

cehalet ya gaflet ya da ihanettir. “Doğrudan Kur’an’la muhatap olmayın; onu her önüne gelen anlayamaz, o halde onu anlamak için mutlaka bir aracıya başvurmak zorundasınız” gibi hüküm vermeler, sürekli gündemde tutuldu. Müslümanların içinde buldukları düşünce tembelliği, zihin bulanıklığı, karamsarlık, bilgi üretememe, bağnazlık, parçalanmışlık ve sefalet bu zihniyetin bir sonucu olarak Kur’an’ın hayattan uzaklaştırılmasına yol açtı.

Aslında Kur’an’da sıkça vurgulanan mubîn, beyan, tebyin, tafsil, teysir yani açık, açıklayıcı, anlaşılır, iyice izah edilmiş ve kolaylaştırılmış gibi kelimeler, adeta mucizevî bir ihbar niteliğindedir. Bu ifadeler, “Biz Kur’an’ı anlayamayız”, “Kur’an bu güne kadar anlaşılmadı ki bu gün anlaşılsın!”, “Kur’an’ı ancak üstadlarımız anlar” diyenlerin, gelecekte ortaya çıkacağını dolaylı olarak haber vermektedir. Bu anlayışın yanlışlığını belirtmek üzere Cenab-ı Hak yeminle, “*Andolsun ki, Biz Kur’an’ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Yok mu öğüt alan?*”⁶⁴ buyurmaktadır. Kur’an’ın kolaylaştırılması, onun lafzının, manasının, onu düşünmenin, ibret ve öğüt almanın, hüküm ve hikmetlerinin, örnek ve kıssalarının ve onu yaşamanın kolay olduğudur. Allah, aynı sûre içinde bu ayeti dört kez tekrar etmektedir. Bu yemini, peygamber, melek veya insan değil, bizzat Allah yapmaktadır. Bundaki temel gaye, Kur’an’ın kolaylaştırılmış bir kitap olduğu konusunda zihinlerinde şüphe olanları, bu anlayışlarından uzaklaştırmaktır. Öyleyse biz bu konuda Allah’ın dediklerine mi yoksa insanların taklit ve taassuba dayanan kanaatlerine mi itibar edeceğiz? Allah’ın defalarca yeminiyle ve birçok ayette vurgu üzerine vurgularla anlaşılır olduğu bildirilen bir kitabı, anlaşılmaz diyerek insanlığı bu kitaptan uzaklaştıranlar bu hesabı nasıl verecekler?

Kur’an’ı anlamak, Allah’ın özelde mü’min, genelde tüm insanlık üzerindeki hakkıdır. Buna göre Kur’an’ı anlamak için gayret edenler, Allah’ın ve Kur’an’ın hakkına riayet ediyorlar demektir. Kur’an’ın anlaşılmazlığını iddia edenler ise, Allah’ın ve Kur’an’ın hakkını görmezden geliyorlar. Kur’an kendisine iman edene, onu anlamayı dini bir sorumluluk olarak yüklemektedir. Kur’an’ın sık sık mubîn sıfatıyla anılması, muhatabına verdiği “Ben açık ve anlaşılır bir kitabım” mesajıdır. Kur’an vahyini ilk olarak “oku” emriyle başlatan Allah, anlamı olmayan bir okumayı emretmiş değildir.

---

⁶⁴ Kamer 54/17

Zira Kur'an, aklını kullanmayanları, düşünmeyenleri, "varlıkların en şerlisi" olarak nitelendirmektedir.⁶⁵

Bir gün Hz. Ömer, Bakara Suresi 266. âyetinin ne hakkında indiğini yanında bulunanlara sorar. Onlar, "Allah en iyi bilir" cevabını verince Hz. Ömer, kızar ve şöyle der: "Ya biliyoruz deyin, ya da bilmiyoruz". Bunun üzerine İbn Abbas, "Ey Ömer, o ayet hakkında ben bazı şeyler biliyorum" deyince ona da; "Yeğenim! Bildiklerini söyle, çekinme", diye söyler.⁶⁶ Bu rivayet ashabın Kur'an ayetleri hakkında yanlış bir şey söylerim endişesi taşıdıklarını göstermektedir. Bu durum, onların Kur'an'ı anlamak için ne kadar gayret gösterdiklerinin çarpıcı bir örneğidir.

Kur'an'ın kapağını açıp da birkaç sayfa okuyan bir Müslüman, Allah'ın Kitabı'nın ne kadar kolay anlaşılır, ne kadar çekici ve ne kadar kuşatıcı bir kitap olduğunu hemen fark edecektir. O okunmayı ve üzerinde düşünmeyi özendiren bir çekiciliğe, doğru ve sade olmanın güzelliğine sahiptir. İnsan fıtratı ile uyumludur. Ruhu coşturur, duyguları harekete geçirir. İbretli açıklamaları bitmez. İsteddiği kadar reddedilsin, bu yüzden yıpranmaz, değerini yitirmez. İnsan ruhu, onunla ne kadar kaynaşırsa samimiyet ve dostluğu daha da artar.

Kur'an'ın kolaylıkla anlaşılabilirliğini söylerken onun bütün ayetlerinin, herkes tarafından aynı seviyede anlaşılabilir olduğunu kastetmiyoruz. Kur'an'ın elbette anlam derinlikleri, anlaşılması daha fazla mesai gerektiren ayetleri vardır. Fakat bunlar özel ve istisnai durumlardır. Bunlar, Kur'an'la birlikteliğimiz, tefekkür ve tedebbürümüz arttıkça azalacak hususlardır. Bir takım konular da vardır ki onu için uzmanlarına sormak gerekir. Kur'an bütün mü'minler için gönderilmiş bir kitap olmakla birlikte, bugün Kur'an'ı anlamak nedense bir 'uzmanlık alanı' gibi sunulur veya algılanır olmuştur. Kur'an'ı anlamak için mutlaka Arapça bilmek gerekmez, Arapçayı öğrenmek ve bilmek en iyisidir. Fakat herkesin buna imkân ve kabiliyeti yoktur. İnandığı halde ömründe bir kez olsun bir tefsir veya meali kendi ana dilinde bile okumayanlara Arapçasını nasıl öğreteceksiniz? Kaldı ki Arapça bilmekle Kur'an'ı anlamak ve yaşamak ayrı şeylerdir. Nice Arapça bilenler vardır ki Kur'an'ın mana ve ruhundan habersizdir. Hatta bunların bir kısmı Kur'an'a savaş açmışlardır. Dolayısıyla Arapçayı bilmeyen bir insanın da Kur'an'ın manasını anlamaya çalışmaması ve bunu bir mazeret

⁶⁵ Enfal 8/22

⁶⁶ Muhammed b. İsmail el-Buharî, *Sahihu'l-Buharî*, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İst., tsz, Tefsiru'l-Kur'an, 48

olarak ileri sürmesi kabul edilemez. Arapça bilmeyen bir insan da rahatlıkla Kur'an'ı öncelikle kendi dilindeki meal ve tefsirler aracılığı sonra da çok istisnai konularda anlamadığı yerleri de işin uzmanlarından sorup öğrenebilir. Esefle ifade etmek gerekir ki Kur'an'ın anlaşılır olmadığını savunanların gaflet ve cehaleti burada kalmamış, meal ya da tefsir okumanın yanlış bir iş olduğunu söylemeye kadar vardırılmıştır.

Kur'an öyle bir üslûba sahiptir ki, halktan olanından, en seviyeli ve bilgili insana kadar herkesi tatmin eder. Bununla birlikte Kur'an'ı anlamaya çalışanlar, iman, ahlak ve faziletli bir hayatın esaslarını, ebedî saadetin nasıl kazanılacağını rahatlıkla öğrenebilir ve ondan kendisi için gerekli dersleri alabilir. Kur'an'da Yüce Allah, hak ve hakikati o kadar güzel bir üslupla açıklamaktadır ki, Kur'an'ı anlayarak okuduktan sonra ondaki hakikatlerden ibret almamak mümkün değildir. Yüce Mevlâ bize gizemli ve şifreli bir kitap gönderseydi hiçbirimiz sorumlu olmazdık. Bazı ayet veya konular hakkında anlamsız ve uzun tartışmalara girenler içinse Kur'an açık ve net bir duyuruda bulunuyor: *“Andolsun Biz bu Kur'an'da, insanlar için her türlü misal ve öğüdü, farklı üsluplarla tekrar tekrar ifade ettik. Fakat birçoğu bunları anlamadı. Zira bütün varlıklar içinde tartışmaya en düşkün olan, insandır”*.⁶⁷ Allah'ın ayetleri ne kadar açık ve ne kadar anlaşılır bir dil ve üslûp ile gelmiş ve anlatılmış olursa olsun, onlar, yine de anlamaya yanaşmazlar; inat ve inkârlarından ötürü maksatsız ve boş tartışmayı sürdürmek isterler.

Kur'an, mutsuzluğun gerekçesi ya da sebebi olsun diye indirmedik. *“Biz bu Kur'an'ı sıkıntıya düşesin diye indirmedik. Yalnızca, (Allah'tan) sakınanlara bir öğüt, bir uyarı olsun diye indirdik”*⁶⁸. Bu ayette de Kur'an'ın indiriliş amacı açıkça belirtilmektedir. Kur'an'ın öğretileriyle insana teklif edilen ahlakî disiplin, insanın yaşama duygusunu, yaşama sevincini daraltmak ya da söndürmek amacını taşımamaktadır. Aksine, insanın doğru ve eğrinin ne olduğu konusundaki bilincini derinleştirmek suretiyle bu duyguyu pekiştirmesi amacına dayanmaktadır. Yani bu kitap, onu okurken, anlamaya çalışırken ve gereklerini yerine getirirken sıkıntıya düşülsün diye indirilmemiştir. Bu kitap zorluk çekmeden okunabilen, rahat anlaşılır, akıcı ifadeli bir kitaptır. Getirdiği yükümlülükler de insan gücünü aşmaz. Sana yapabileceğin görevler yüklüyor; gücünün yetmeyeceği işleri dayamıyor. İnsan gücünün sınırları içinde kalan buyrukları yerine getirmek bir sıkıntı değil, tersine bir nimettir.

⁶⁷ Kehf 18/54; En'am, 6/105

⁶⁸ Taha 20/2-3

Yücelikler âlemi ile ilişki kurma fırsattır; güç ve güven arama girişimidir. Kur'an, insanın Allah'a bağlı olmasının hoşnutluk ve birliktelik bilincini sağlar. Zaten *"Allah kullarına rahmet etmeyi kendi zatına bir yasa olarak belirlemiştir"*⁶⁹. Bu nedenle yüce Allah, asla kullarının sıkıntıya girmesini istemez. *"Allah sizin için kolaylığı diler, O size zorluğu dilemez"*.⁷⁰

Allah, Kur'an'ı anlama konusunda da bizim samimiyetimize göre muamele etmektedir: *"Ey Müminler! Allah'a karşı saygıyla tam bir sorumluluk bilinci içinde olursanız, O da size neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlayıp kavrama kabiliyeti bahşeder; üstelik geçmişteki hata ve günahlarınızı yok sayıp sizi bağışlar. Şüphesiz Allah çok lütfkârdır"*.⁷¹ İnsanın akıl ve vicdanının işlevini engelleyen maddî ve özellikle mânevî faktörlere karşı takvâ ilâcının tavsiye edilmesi, müminler için eşi bulunmaz bir fırsat ve imkân teşkil etmektedir. *"Kim Allah'a gönülden saygı duyar ve O'na karşı gelmekten sakınırsa, Allah, zorluklar karşısında ona bir çıkış kapısı açar"*.⁷² Peygamberimiz bu ayeti, uykusu gelinceye kadar tekrar tekrar okumuştur.⁷³ Hayatın problemleri ve Kur'an'ı anlama konusunda elinden geleni yaptıktan sonra gücünü aşan konularda samimi olan inananlar için, bu ilahi yardım her zaman geçerlidir. Kur'an-ı Kerim'de takvânın, insana problemlerden çıkış yolu sunduğu, hayat yolunda yürürken önünü aydınlatan bir nur oluşturduğu başka ayetlerde de ifade buyurulmuştur.⁷⁴

Kur'an'ı anlamaya çalışmak, ayetleri üzerinde düşünmek her şeyden önce bizzat Allah'ın emridir. Kur'an'ı kutsallaştırıyorum iddiasıyla inananlarla Kur'an arasında perde çekenler ve Kur'an'ı anlamaya çalışanları neredeyse din dışı ilan edecek kadar ileri gidenler var. Bunlar acaba Müslümanları, müşrikler kadar yetenekli saymıyorlar mı? Çünkü Yüce Allah, müşrikleri de Kur'an'ı anlamaya ve üzerinde düşünmeye davet etmektedir. Şu halde, Müslümanların Kur'an'ı anlamayacaklarını iddia edenler, onların müşrikler kadar bile anlamadan yoksun olduğunu söylemiş olmazlar mı? Bunlar için *"Sana bu Kitabı, her şeyi açıklayan ve Müslümanlara yol gösterici, rahmet ve müjde olarak indirdik"*⁷⁵ gibi onlarca ayetin hiçbir anlamı yoktur.

⁶⁹ Maide 5/12

⁷⁰ Bakara 2/185

⁷¹ Enfal 8/29

⁷² Talak 65/2

⁷³ Ahmed, İbn Hanbel, *Kitabü'z-Zühed*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1420, I, 77.

⁷⁴ Hadîd 57/28

⁷⁵ Nahl 16/89

12. Nihai Karar

Yüce Rabbimiz, insanlık tarihi boyunca belli toplumlara belli peygamberler göndermiş, onlardan her birine değişmez düstur ve hükümlerin yanısıra, o toplum ve döneme has kurallar da koymuştur. İlahi kitap ve dinlerin ilke, hüküm, öz ve en mükemmel uygulamaları, nihaî olarak Kur'an'da toplanmıştır. Yani Allah, insanlığın gelişim seviyesine göre her dönem için farklı kitaplar göndermiştir.⁷⁶ Allah'ın gönderdiği bu son kitap ve son din, insanlık için ilahi bir nimet olarak tamamlanmıştır.⁷⁷ Buna göre Allah'ın kendisine hitap ettiği en son peygamber, Hz. Muhammed; insanlığa gönderilen son kitap, ilahî vahiylerin sonu ve özü ise Kur'an-ı Kerîm'dir.⁷⁸ İnsanlık, Kur'an ile din açısından, ilerlemenin son noktasına erişmiştir. Kur'an, bütün vahiylerin zirvesini temsil eden, manevî ve sosyal hayatı tatmin etmenin en son, en mükemmel yolunu ortaya koyan bir kitaptır.

İlahî vahyin son aşaması olan Kur'an, insanlığa nihai teklifler bütünü olarak sunulmuştur: *"Şüphesiz bu Kur'an, hak ile batılı ayıran kesin bir sözdür, nihai bir hükümdür. O asla boş ve değersiz bir söz değildir"*.⁷⁹ Bir söz mucizesi olan Kur'an, gerçekten her konuda son sözü söyleyen, en doğru hükümleri veren, iman ile küfrü, hak ile batılı, doğru ile yanlış, helal ile haramı, güzel ile çirkini, adalet ile zulmü birbirinden ayırt eden ilâhi bir söz ve mükemmel bir ölçüdür. Mesajı anlaşılmadan, üzerinde düşünülmeden, öylesine okunup geçilecek, dikkate alınmayacak, anlamsız veya mizah kabilinden bir söz değildir. Gerçekten ciddiye alınması gereken hayati öneme sahip bir uyarıdır. Yüce Allah, bu Kur'an'ın şakayla karışık olmayan kesin bir söz olduğuna yemin etmektedir. Her sözü her tartışmayı her şüpheyi ve her tereddütü sona erdiren kesin söz, gerisinde söylenecek söz bırakmayan kesin ve nihai bir karardır.

Kur'an, varlık ve insanlık âlemi için nihai kararları kesin olarak ifade eden bir kitaptır. Kur'an bir konu hakkında karar vermişse, artık onun doğruluğu tartışılmaz çünkü o, âlemlerin Rabbinin sözüdür. Kur'an'ın haber verdiği emir ve nehiyler, kıssalar ve örnek olaylar, dünya ve ahirete dair hüküm ve esaslar, ciddiyetten uzak, eğlence kabilinden sözler değildir. Kur'an ayetleri, insanları eğlendirmek, hoş vakit

---

⁷⁶ Ra'd 13/38

⁷⁷ Mâide 5/3

⁷⁸ Ahzâb 33/40

⁷⁹ Tarık 86/13-14

geçirmelerini temin etmek için söylenmiş sıradan ifadeler de değildir. Kur'an'a bu gözle bakmalı ve onun bütün ayetlerini büyük bir gayret ve ciddiyetle değerlendirmek gerekir.

Buraya kadar Kur'an'ın isim ve sıfatlarından hareketle onun belli başlı bazı özelliklerini genel olarak ayetler ışığında ortaya koymaya gayret gösterdik. Kur'an'ın bunlardan başka daha birçok isim ve sıfatları da vardır. Kitap, Nur, Ruh, Hüdâ, Mecîd, Mesânî, Ümmü'l-Kitap, Hakk, Sıdk, Tezkira, Büşrâ, Tenzil, İlim, Mübîn vb. bunlardan sadece bir kısmıdır. Bunların hepsini birden değerlendirmek, bu kitabın hacmini oldukça aşacağı için onlara pek fazla yer vermedik.

SONUÇ

Buraya kadar Kur'an'ın isim ve sıfatlarından hareketle onun belli başlı bazı özelliklerini genel olarak ayetler ışığında ortaya koymaya gayret gösterdik. Kur'an'ın bunlardan başka daha birçok isim ve sıfatları da vardır. Kitap, Nur, Ruh, Hüdâ, Mecîd, Mesânî, Ümmü'l-Kitap, Hakk, Sıdk, Tezkira, Büşrâ, Tenzil, İlim, Mübîn vb. bunlardan sadece bir kısmıdır. Bunların hepsini birden değerlendirmek, bu çalışmanın hacmini oldukça aşacağı için onlara pek fazla yer vermedik.

Bütün bu bilgilerden sonra şunu söyleyebiliriz: Her insan, yeteneklerine, bilgi birikimine, ilgi yoğunluğuna bağlı olarak Kur'an'ı anlamaya çalışmalıdır. Kur'an'ı anlamak, herkesin hakkı ve anlatmak da doğru bilenlerin vazifesidir. Bilmeyenler, her zaman onu anlama gayretinde olmalı, bilenler de bütün çabalarını onu doğru yorumlayıp doğru ifade etmede kullanmalı ve onun anlaşılmasını yaygınlaştırmak için gayret göstermelidir. Zira o, anlaşılmak ve anlatılmak için Allah'ın rahmetinin insan akıl ve idrakine sunulmuş en büyük armağandır. Onu anlamak hem bir vazife hem de bir kadirşinaslık, anlatmaksa onun nuruna muhtaç gönüllere saygı ve vefanın ifadesidir.

O, içindeki ilkelerin bireysel ve toplumsal yaşamda uygulanmasını isteyen bir kitaptır. Gayesine uygun olarak okunan, anlaşılan ve uygulanan Kur'an, yağın yağmurun ölü toprağı dirilttiği gibi, duyarlılıklarını yitirmiş fert ve toplumları her çağda diriltmenin, yeniden kendine getirmenin tek vesilesidir. Yeter ki insanlık ve Müslümanlar, Kur'an mesajının diriltici ruhu ile yüz yüze gelmeyi istesin.

Kur'an, üzerinde iyice düşünülüp anlaşıldıktan sonra ibret alınarak ifade ettiği hükümlerin hayatta tatbik edilmesini emretmektedir. Kur'an'a tam olarak uymanın ve onun gösterdiği yoldan gidebilmenin en önemli şartı, onu doğru olarak okuyup, ruhunu ve özünü kavrayarak yaşamaktır. İnsanı hüsrandan kurtaracak olan yol, Kur'an'ın

aydınlattığı inanç ve amel bütünlüğünü gerçekleştirmekten başkası değildir. Kur'an sürekli okunmak, anlamak ve uygulamak üzere, her zaman başvuracağımız, yanımızdan ayırmayacağımız bir hayat ve saadet programıdır. Her Müslüman, mutlaka her gün az ya da çok Kur'an'dan bir miktar anlayarak okumayı ve anladıklarını yaşantısına yansıtmayı alışkanlık haline getirmelidir. Arapça bilmiyorsa meal ve tefsirlerden okumaya çalışmalıdır. Çünkü Kur'an'da yer alan ahlaki ilkeler, öğüt ve tavsiyeler, ancak uygulandığında bir kıymet ifade eder, sadece sayfalarda ve zihinlerde kaldığı sürece çok fazla bir anlam ifade etmeyecektir.

KAYNAKÇA

- el-Buharî, Muhammed b. İsmail. *Sahihu'l-Buharî*. el-Mektebetü'l-İslâmiyye. İstanbul tsz.
- ed-Darimî, Ebu Muhammed. *Sunenu'd-Darimî*. Daru'l-Kitabi'l-Arabî. Beyrut 1417.
- Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'an Dili*. Eser Kitabevi. İstanbul 1971.
- Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı(Meal-Tefsir)*,çev., Cahit Koytak-Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları. İstanbul 1996.
- İbn Ebi Şeybe, Muhammed, Tah. Kemal Yusuf el-Hut; *el-Musannef Fi'l- Ehadisi ve'l-Asar*, Mektebetü'r-Rüşd, 1.baskı, 1409.
- İbn Hanbel, Ahmed. *Kitabü'z-Zühd*. Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye. Beyrut 1420.
- en-Nesaî, Ebu Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünenü'n-Nesaî*. El -Mektebetu't-Ticariye. Mısır 1930.
- Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, *Sünenü't-Tirmizî*. Daru İhyai't-Turasi'l-Arabi, Beyrut 1968.